

Rekomendacje dla odcinka Potoku Służewieckiego wzdłuż ul. Wyczółki

Warszawa, wrzesień 2023 r.

Magda Bobryk, Piotr Dawidko, Grzegorz Dumieński, Aleksandra Gierko, Dariusz Gorzkiewicz, Wiktor Halecki, Katarzyna Mnich, Anna Rados, Joanna Wolska

Rekomendacje opracowane przez uczestniczki i uczestników szkolenia *Kształtowanie frontów wodnych. Zarządzanie ekosystemami dolin rzecznych*, organizowanym w ramach projektu *Miejskie ekosystemy dolin rzecznych. Potencjał usług ekosystemów w obliczu antropogenicznych zmian klimatu*, dofinansowanym w ramach funduszy EOG, w ramach Programu Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu; obszar programowy: Środowisko naturalne i ekosystemy.

Diagnoza

Na odcinku ul. Wyczółkowskiej Potok Służewiecki nie jest objęty żadną formą ochrony obszarowej. Występuje tu roślinność bliska łągom wierzbowo-topolowym, ekspansywne gatunki inwazyjne. Część terenu to pozostałości po zieleni zabytkowej – parku historycznym. Na terenie, a szczególnie w otoczeniu stawów zabytkowych, występują zwierzęta ziemnowodne (szczególnie płazy) i ptaki.

Teren przyrodniczy jest odizolowaną enklawą, bardzo mocno uregulowaną i odizolowaną od pozostałych przestrzeni czynnych biologicznie. Ograniczony jest również dostęp mieszkańców. Sam potok jest silnie uregulowany, w korycie brakuje roślin wodnych, strefa brzegowa jest pozbawiona roślinności. Zarówno w górze tego fragmentu doliny jaki i w dole ciek jest przeprowadzany kolektorami, więc nie ma również zachowanej ciągłości podłużnej.

Zasilanie ciek ma antropogeniczny charakter. Zidentyfikowaliśmy istotne zaburzenia hydrodynamiczne w przepływach, ale również powiązane bezpośrednio ze zmianami klimatu. Infrastruktura samego koryta i budowli przekraczających koryto jest niedostosowana do potrzeb. Przez to mamy zmniejszoną pojemność i retencję korytową. Zaobserwowaliśmy stereotypowy sposób utrzymania ciek, który hamuje procesy regeneracyjne.

W przeszłości w dolinie ulokowany był folwark i rolnictwo. Ocalały fragment folwarku stanowi cenną przestrzeń zabytkową, stanowiący bardzo duży potencjał kulturowy i historyczny.

W otoczeniu dominują działki prywatne. Teren podlega dużej presji na zabudowę od strony północnej. Wśród lokalnej społeczności jest identyfikowany jako cenna wartość, inwestycje tam realizowane swoimi nazwami nawiązują do wody, potoku i jego doliny.

Rekomendacje dotyczące zagospodarowania terenu

Sformułowaliśmy wytyczne globalne, adresowane do zarządców dzielnic, które okalają ten ciek, oraz na rozwiązania lokalne, czyli dotyczące zagospodarowania tego terenu doliny.

Rekomendacje globalne

1. Przeprowadzenie kampanii edukacyjnej dotyczącej gromadzenia deszczówki i retencji krajobrazowej na przyległych terenach – takie rozwiązania pozwoliłyby wyplaszczyć falę wód opadowych, spływających kanalizacją burzową do ciek.
2. Zaprojektowanie i wdrożenie systemów retencji wód opadowych na terenach publicznych, np. kaskad odprowadzających wodę opadową do potoku, ogrodów deszczowych ogrodów społecznych, zielonych parkingów, parków kieszonkowych, zielonych ścian i dachów.
3. Dobre praktyki i zachęty dla prywatnych inwestorów, służące promocji takich rozwiązań, jak zbiorniki retencyjne, oczka wodne i inne rozwiązania błękitno-zielonej infrastruktury.
4. Opracowanie studium łączenia doliny potoku z innymi terenami zielonymi w błękitno-zieloną sieć.
5. Wprowadzenie opłat dla dzielnic za odprowadzanie wód opadowych ze swojego terenu do potoku.

6. Przyjęcie i wprowadzenie w życie standardów dotyczących kształtowania terenów zieleni oraz gospodarowania wodami powierzchniowymi.

Rekomendacje dla fragmentu doliny

Opracowana koncepcja zagospodarowania zakłada adaptację tego terenu do zmian klimatu przy zapewnieniu maksymalnej samowystarczalności i przy wykorzystaniu lokalnych zasobów.

Podzieliliśmy teren na trzy podobszary. Pierwszy, od strony zachodniej, jest to przestrzeń dla rzeki, której zostawiamy możliwie szerokie tereny niezagospodarowane, tereny łąk, aby mogła się wylewać. Drugi – ogrody społecznych na południu – nawiązuje do przeszłości tego obszaru. Trzeci, objęty ochroną konserwatorską, to proponowana strefa rekreacji.

Rys. 1 Koncepcja wydzielenia obszarów funkcjonalnych dla odcinka Potoku Służewieckiego wzdłuż ul. Wyczołki

Przyjęliśmy, że mieszkańcy okolicznych osiedli, to często pracownicy biurowi, dla których ważna jest rekreacja. Proponujemy stworzyć dla nich unikalną ofertę: teren, gdzie mogliby doświadczyć pracy z kosą czy prac ogrodniczych i tym samym przyłożyć się do ochrony i utrzymania doliny. Znaleźliby tu również odpoczynek w otoczeniu tego parku. Zaangażowanie na rzecz tego terenu budowałaby lokalne więzi i identyfikację z potokiem. Na terenie zabytkowego folwarku jeszcze niedawno były eksponowane rzeźby – w nawiązaniu do nich przestrzeń ta mogłaby również służyć działalności artystycznej.

Koncepcja ta wymagałaby:

- budowy co najmniej dwóch ciągów pieszych, częściowo podwieszonych: biegnącego po osi wschód-zachód i w kierunku północnym.
- przekształcenia istniejącej i zrujnowanej zabudowy zabytkowej/historycznej (dawny budynek folwarku) w centrum lokalnej aktywności, zarządzanej przez koordynatora animującego aktywność mieszkańców.

Dla budowania samowystarczalności założyliśmy montaż pojemników na deszczówkę, wykorzystywaną do podlewania zieleni w okresach suszy oraz kompostowniki.

Teren powinien zostać wykorzystany również do prowadzenia działań edukacyjnych. Osoby zaangażowane w jego utrzymanie z czasem mogłyby się stać ambasadorami potoku, opowiadając innym o tym jak funkcjonuje rzeka, jaki są problemy z utrzymaniem cieków wodnych w obszarze zurbanizowanym, jak utrzymywać je w sposób zrównoważony.

Wspólnie działamy na rzecz zielonej Europy.